

ITEM No. 10637/53

HUNGARY

INDUSTRY /1704/

M.J.

22 Oct

VII-934 e.

Official Visit In The LISZKÓVÖLGY Factory.

SOURCE TRIESTE:

A 35 -year- old skilled worker who escaped from Hungary through Yugoslavia in August 1952.

DATE OF OBSERVATION: June 1952.

SUMMARY:

Control visit of a Soviet Military Commission and that of Mihály RÁKOSI to the ammunition factory in LISZKÓVÖLGY.

EVALUATION COMMENT:

This report is a sequence to Item No 10516/53. Please see the Evaluation Comment to that Item.

The reported details confirm the fact that the factory under reference is a very important war materials plant.

It must be pointed out that the two visits under reference took place in the winter of 1951-52; therefore, they are outdated. Nevertheless since no concrete information on such visits is available, the reported details are interesting regardless of the distance of time.

x x x

A gyárvezetőség leköltözésével egyidejűleg az üzembeli ellenőrzést azonnal megszüntítették. Addig a lakatosoknak szabad bejárata volt az összes többi osztályra, ettől kezdve csak a saját osztályukon közlekedhettek és onnan is csak engedéllyel mehettek ki, mert a kapuban őr állott, bár civilben, ez kérte az igazolványt, valahányszor valaki kiment. Az esteli kimenetelnél még személyi motozást is végeztek a munkásokon. A kapunál ilyenkor ott tartózkodott KACSÁNYI Ferenc nyomozó, az ellenőrzési osztály vezetője és egy államvédelmi tiszt.

A gyár körül egyébként 4 km-es körzetben mindenkit kitelepítette, körülötte erdő húzódott.

/more/

Tervbevették a gyár behálózását, terepszínű, közönséges hálò-val, lombbal és levéllel borítva.

Az üzembe fiatal szakmunkást, vagy segédmunkást csak úgy vettek fel, ha előzőleg belépett vagy a DISZ, Vagy a Szabadságharcos Szövetség kötelékébe. Ezt a felvételt TÓTH István párttitkár végezte. A Szabadságharcos alakulathoz tartozók élgárdájának különleges felhatalmazásuk van a gyanús egyének megfigyelésére. Ezek szabadon bemehettek az üzemekbe, ott hallgatóztak, megfigyeltek. Néha megjátszották a reakciót, hogy beugrassák a munkást, de azok már ismerték őket.

1952 januárjában történt, amikor már javában üzemben volt a gyár, hogy KÖKÉNY művezető levitt egy esküformit és minden egyes munkást megeskütett, hogy teljes titoktartással él a hadiüzemre vonatkozó minden értesülésére nézve és lakóhelyén sem családtagjainak, sem polgári egyéneknek el nem árul semmit, amit lát vagy hall ezeken az üzemeken belül. A forrás épp reakciós hírenél fogva annyira komolyan vette ezt az esküt, hogy pl. a felesége tudta ugyan, hogy abban a gyárban dolgozik, de hogy min, azt már nem.

Szovjet ellenőrzés 1952 márciusában történt. Előre jelezték a művezetők: mindenki legyen kész erre a látogatásra. Rend és tisztaság legyen az üzemben. Szovjet katonai küldöttség érkezik, hogy leellenőrizzék a gyárat. Az üzem épületéből egy lélek sem léphetett ki, sem be. Ki volt adva az utasítás: mindenki dolgozzék a gépe mellett, amikor ez a bizottság az inspekciónál ejti meg. Egyenruhájukról, parolijuk azínéről rögtön lehetett látni, hogy magasrangú szovjet tisztek voltak, mégpedig ötten. Kisérletükben két ÁVOs. Az egyik elfoglalta a bejáratot. A másik végigment a tisztekkel a műtermeken.

Amikor a készülő anyag a mozgó gépeken kiesett, ezek a kezükbe vették és figyelmesen megnézték. Szemmel láthatólag értették a aszakhához, mert alaposan megvizsgálták az anyagot. Ugy vették a kezükbe és azokat araszokat figyelték meg, amiket a műértő szokott. Általában alacsonytermetűek voltak. Magyarul nem tudtak. Kisértő őket LEBELECKI és TÓTH. Ezek tudtak oroszul.

Különleges következménye nem lett: munkafelajánlást nem préseltek ki belőlük a látogatásnak nyomán, de a tisztek sem adtak hangot sem tetszésüknek, sem bírálatuknak.

RÁKOSI Mátyás látogatása náluk április elején volt, szintén tavaly. Renedkívül hideg volt, havas-

eső hullott.

Csak amikor már a törpetermetű diktátor a gyártelepre ért, hozták tudomásukra, hogy ott van. Mielőtt belépett volna, kinyitott az ajtó, magastermetű, munkásruhába öltözött testőrei, detektívek léptek be rajta.

Leálltak a teremben, széttett lábbal álltak, vártak és figyelték a munkásokat. Munkászubbonyuk volt, de valószínűleg alatta fegyvert rejtegettek.

Nem köszöntek, bár elég értelmes külsejűek voltak, 28-29 évesek lehettek. Utánuk bejött RÁKOSI Mátyás egy percre. Gyorsan körbejárta az osztályt, ahol forrás is dolgozott. Szóba nem állt senkivel. Fekete puhakalapot hordott, öltözete fekete volt, kis bajuszféle az orra alatt. Apró kis emberke.

Miután körbejárta, kiment. Utánamentek a testőrei. A munkások nem tapsoltak és nem is éljenestek.

End.